

Den fællesskabende håndbog

Metode, principper og
aktiviteter

Baseret på erfaringer fra fem kommuner
der har ladet bolig, støtte og fællesskab gå
hånd i hånd i den sociale indsats for unge

Hjem til
alle

alliancen

sus

VELUX FONDEN

Indholdsfortegnelse

Indledning	4
Træd ind i rollen som fællesskabsvært	5
Del 1: Metode og principper	6
De fire sociale arenaer	7
Byggesten til en vellykket indsats.....	8
5 principper for det fællesskabende arbejde	9
Del 2: Aktiviteter	16
Fællesspisning som kickstarter fællesskabet	20
Workshops og traditioner i det nære fællesskab	22
Hverdagsaktiviteter i det nære fællesskab.....	24
Individuelle aktiviteter der skaber forbindelse til fællesskaber ..	26
Udflugter der bygger bro til verden udenfor.....	28
Events der inviterer omverdenen ind.....	30

Indledning

Med en sårbar og udsat position følger ofte følelsen af at befinde sig på et sidespor - uden for uddannelse, job, fritidsliv og andre fællesskaber. Samtidig ved vi fra forskning, at relationer og deltagelse i fællesskaber har afgørende betydning for at trives.

Kombineret med en tryk base og god støtte i livet, kan det fællesskabende arbejde være en del af en samlet indsats, der ikke blot hjælper den unge ud af en svær situation, men også ind i et godt ungdomsliv. Det fællesskabende arbejde kan dog være svært at få greb om, og netop derfor retter denne håndbog spotlyset mod et tydeligere 'hvordan.'

Håndbogen er til dig, der brænder for den del af indsatsen, der åbner døre til fællesskaber for unge - og som savner helt konkrete greb i form af metode, principper og inspiration til aktiviteter. Håndbogen er en pixi af en større rapport, som samler op på erfaringer med det fællesskabende arbejde i fem kommuner: Aarhus, Roskilde, København, Faaborg-Midtfyn og Aalborg (2021-2024).

Denne håndbog er en pixi af en rapport udarbejdet i 2024 af SUS - Socialt Udviklingscenter og Hjem til Alle med støtte fra VELUX FONDEN og i samarbejde med de fem kommuner, som erfaringerne udspringer fra.

Den fulde rapport hedder Fællesskabende arbejde i den sociale indsats for unge. Den kan findes på sus.dk/vores-vi-den/ eller ved at skrive til info@hjemtilalle.dk.

Træd ind i rollen som fællesskabsvært

I en vellykket fællesskabsindsats skal nogen have 'fællesskabshatten' på - og den skal sidde godt fast. Man kan fx påtage sig rollen 'fællesskabsvært', som den der har det daglige ansvar for at løfte fællesskabsindsatsen. Fællesskabsværten har sin daglige gang der, hvor de unge bor eller opholder sig, og rollen kan varetages i enten kommunen, boligselskabet eller fx et frivilligcenter eller en lokal civilsamfundsorganisation.

Som fællesskabsvært har du primært til opgave at understøtte de unge - i udsatte positioner såvel som andre unge - i at etablere et godt og inkluderende miljø med sociale aktiviteter for alle. Det handler om at lave aktiviteter *med* og ikke *for* de unge. Derudover skaber du forbindelse til øvrige lokale fællesskaber og ungemiljøer og evt. uddannelses- eller jobmuligheder. Af den grund er samarbejde med andre omkring de unge en væsentlig del af rollen.

Del 1: Metode og principper

I denne del præsenteres du for den metode, der træder frem på tværs af de fem kommuners erfaringer med det fællesskabende arbejde for og med unge. Kommunerne har alle arbejdet med elementerne bolig, støtte og fællesskab. Fællesskabsdelen har fokuseret på fællesskab i det nære miljø samt på at bygge bro til ungefællesskaber i de lokale omgivelser. Indsatserne er indrettet og udført i vidt forskellige rammer. Alligevel træder konturerne af en tværgående metode frem.

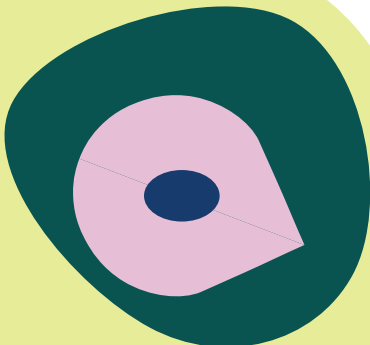
- De fire sociale arenaer
- Byggesten til en vellykket indsats
- 5 principper for det fællesskabende arbejde

De fire sociale arenaer

Disse fire sociale arenaer kan du med fordel være opmærksom på, når du vil åbne døre til fællesskaber og relationer for unge i udsatte eller sårbare positioner.

- Individniveau:** Skab en tillidsfuld relation til den enkelte beboer og hjælp med at tage de første skridt ind i det nære fællesskab.
- Det nære fællesskab:** Etabler et trygt fællesskab mellem de unge i det nære miljø i form af noget at deltage i og samles om.
- Lokalmiljøet:** Byg bro til andre ungefællesskaber og aktiviteter i lokalmiljøet.
- Samfundsniveau:** Motivér og byg bro til deltagelse på samfundsniveau, fx job, uddannelse, demokratisk deltagelse.

? Hvad består arenaerne af i jeres konkrete kontekst?

Byggesten til en vellykket indsats

Indsatsen hjælpes på vej ved, at du opbygger dit fundament. Inden for hver af de fire arenaer, kan du med følgende byggesten styrke de unges trivsel og deltagelse i arenaerne samt skabe forbindelse mellem arenaerne. Din rolle er at folde byggestenene ud inden for den ramme, du har at arbejde med.

Lær de unge at kende

Prioriter kendskabet til de unge, og ræk ud til dem, der har brug for at blive hjulpet ind i fællesskaberne, så det ikke bliver den unges ansvar at være opsøgende.

Et samlingssted

For at opbygge et fællesskab i det nære miljø, er der brug for et sted at samles. Det skal helst ligge i nærheden af de unges boliger, så det bliver naturligt at 'svinge forbi'.

Kend de lokale muligheder

Find ud af, hvad der er i nærheden ift. foreninger, kommunale tilbud og evt. uddannelses- eller jobmuligheder osv. Byg bro, når muligheder opstår.

Forbindelse mellem arenaerne

Ved at samarbejde med fx bostøtten, boligselskabet, jobcentret eller uddannelsesinstitutioner, kan nye døre åbnes for den unge på tværs af arenaerne.

? Hvilke byggesten er allerede til stede hos jer? Og hvor kan du/I udvikle dem, der er - eller etablere flere?

5 principper for det fællesskabende arbejde

Fællesskabsindsatsen kan se ud på mange måder, men her er fem principper, der kan være din rettesnor, når du åbner døre til fællesskaber og arbejder med at gøre fællesskaberne inkluderende.

1. Prioritér ungedrevne aktiviteter og fællesskaber
2. Gør forskellige aktiviteter og deltagelsesformer mulige
3. Gør det tydeligt, hvad man kan deltage i og hvordan
4. Hav fokus på relationer og trivsel
5. Samarbejd omkring den unge

1. Prioritér ungedrevne aktiviteter og fællesskaber

Tag udgangspunkt i de unges syn, ønsker og initiativer, så de bliver medskabere af fællesskabet. Det kalder på, at du er tilgængelig, nysgerrig og opsøgende, og at du er tydelig omkring, at ideer bliver grebet og prøvet af. Flexibilitet er et nøgleord - find en balance, så arbejdstider ikke bliver en stor hindring for den unges kontakt til dig.

Nogle gange skal du gå forrest og tage initiativ, og andre gange skal du blive ved med at opfordre til, at de unge selv tager initiativ. Det kan tage tid at opdyrke, så vær tålmodig.

Gode råd

- Vær tilgængelig, lyttende og nysgerrig på de unges perspektiver og ideer
- Vær fleksibel og åben for at ændre kurs i planlægningen af fælles aktiviteter
- Tag gerne det første skridt, men bak op om de unges egne ideer og giv dem roller og ansvar

2. Gør forskellige typer af aktiviteter og deltagelsesformer mulige

Nogle unge har nemmest ved det uformelle fællesskab, og andre har det bedst med faste rammer. Nogle vil gerne tage ansvar, andre vil gerne være med mere uforpligtende.

Gør derfor forskellige typer af aktiviteter og fællesskaber tilgængelige for de unge og tilbyd forskellige måder at involvere sig på. Hav generelt øje for, hvordan du understøtter en kultur, hvor der er plads til unge med forskellige forudsætninger for at deltage.

Gode råd

- Tal med de unge om, hvad de har lyst til og lav forskellige slags aktiviteter - lav om på dem undervejs, når der er brug for det
- Tal om forskellige roller og deltagelsesformer og gør det legitimt at tjekke ind og ud af roller og ansvar i fællesskaberne

3. Gør det tydeligt, hvad man kan deltage i og hvordan

På trods af brede udvalg af aktiviteter og fællesskaber, så skal der ofte mere til for, at de unge deltager. Du kan fx gennemgå aktiviteter og deltagelsesformer til fællesmøder, fællesspisning eller gøre opmærksom på det i den individuelle kontakt med de unge.

Der kan deles eventplaner ud til både beboere og bostøtter, så bostøtterne kan tale med de anviste beboere om mulighederne. Brug 'kanalerne', som de unge bruger – Messenger, Snapchat, Instagram og SMS.

Gode råd

- Åbne aktiviteter og fællesskaber kan gøre det nemt at se, hvad der foregår hvornår
- Kommunikér tydeligt, hvad der foregår hvornår - og hvordan man kan deltage
- Brug flere informationskanaler - og særligt dem, de unge selv bruger

4. Hav fokus på relationer og trivsel

Hav fokus på den individuelle trivsel, som fremmer muligheden for at indgå i fællesskaber. Du har en vigtig rolle som brobygger for de unge, som er udfordrede af fællesskabet eller nye relationer. Vær opsøgende og nysgerrig og prioritéér én-til-én-tid.

Aktiver din viden i samarbejdet med bostøtten eller en medarbejder i boligselskabet – eller i nogle tilfælde jobcentermedarbejdere, så I sammen understøtter den individuelle trivsel og de udfordringer, der måtte opstå i den unges liv.

Gode råd

- Prioritéér én-til-én-tid, når der er brug for det og samarbejd med andre omkring den unge
- Vær nysgerrig og hjælpsom, når nogle unge ikke viser interesse for fællesskabet

5. Samarbejd omkring den unge

Det er en stor fordel, hvis dem omkring den unge samarbejder. Du har derfor også en rolle i forhold til at etablere gode samarbejder: til bostøttemedarbejdere, nogle fra det frivillige foreningsliv, boligadministratorer, jobcentermedarbejdere og så videre.

Her er det først og fremmest vigtigt at kende din egen og andres rolle i forhold til den unge. Jævnline møder med hinanden giver jer et bedre afsæt for at understøtte hinandens arbejde og gribe den unge fra flere kanter.

Gode råd

- Vær opmærksom på, hvilke personer og organisationer, der kan være gode at samarbejde med for at styrke indsatsen
- Gå i dialog med omgivelserne, og hjælp med at åbne døre til bredere fællesskaber

Del 2: Aktiviteter

Som dén med 'fællesskabshatten' på, er det din opgave at tage initiativ til aktiviteter sammen med de unge eller understøtte de unges egne initiativer – samt at bygge bro til aktiviteter og fællesskaber i lokalområdet. Udviklingen af aktiviteter bør altid ske i samarbejde med de unge, og aktiviteterne skal helst afspejle forskellige behov. Samtidig skal aktiviteterne passe til de omgivelser og faciliteter, der er adgang til. I lyset af de fem kommuners erfaringer, har vi samlet en række gode eksempler på det fællesskabende aktiviteter, og opdelt dem i disse kategorier:

- Fællesspisning som kickstarter fællesskabet
- Workshops og traditioner i det nære fællesskab
- Hverdagsaktiviteter i det nære fællesskab
- Individuelle aktiviteter der skaber forbindelse til fællesskaber
- Udflugter der bygger bro til verden udenfor
- Events der inviterer omverdenen ind

Fællesspisning som
kickstarter fællesskabet

Workshops og traditioner
i det nære fællesskab

Hverdagsaktiviteter
i det nære fællesskab

Individuelle aktiviteter der skaber
forbindelse til fællesskaber

Udflugter der bygger bro
til verden udenfor

Events der inviterer
omverdenen ind

Fællesspisning som kickstarter fællesskabet

Fællesspisning er inkluderende; det kræver ingen særlige kompetencer, og alle skal alligevel spise, og for mange unge har det en værdi i sig selv at få et gratis eller billigt måltid mad.

Fællesspisningen understøtter desuden gode hverdagsvaner og kan være med til at opbygge relationer og interessefællesskaber. Fællesspisningen kan se ud på mange måder og kan tilpasses kontekst, faciliteter og ungegruppe.

Eksempler fra praksis

Velkomstmiddage for nye

Hver måned afholdes en velkomstmiddag på Øresundskollegiet i København, hvor nye beboere bydes velkommen. Middagen er gratis og for alle på kollegiet. Den organiseres af frivillige beboere og understøttes af fællesskabsværten. Til middagen er der sociale aktiviteter og rundvisning for de nye beboere - efterfulgt af barraften. Fællesskabsværten har været særlig opmærksom på at række ud til beboere, som kan have brug for følgeskab, så de ikke skal komme alene.

Ugentlig fællesspisning på uddannelsesstedet i nærheden

Hver mandag mødes fællesskabsværten og de unge i indsatsen i Aalborg på den nærliggende produktionsskole, hvor elever på uddannelsen laver og sælger maden. Her får de unge i indsatsen et rum til at dele de ting, der fylder, og der opstår ofte ideer om andre fælles aktiviteter. De unge i indsatsen har været nysgerrige på eleverne på produktionskolen, hvilket har givet anledning til et par praktikker på skolen.

Workshops og traditioner i det nære fællesskab

Fællesskabet i boligmiljøet eller de nære omgivelser kan hjælpes på vej med traditioner. Enten i form af planlagte aktiviteter, hvor de unge gør eller lærer noget sammen, eller uformelt samvær om en gentagende aktivitet.

En interesse blandt de unge eller en højtid kan være en anledning til at skabe fælles traditioner i løbet af året - julehygge, kreativt værksted, fællestræning osv. Traditioner kan skabe grobund for en fælles identitet og er en tryk måde at tjekke ind i fællesskabet på.

Eksempler fra praksis

Juleklippedag som en fast tradition

I ungdomskulturhuset UKHome i Aarhus er der opbygget sæsonbetonede traditioner såsom juleklippedag med julebrunch. Her laver de unge julepynt til deres fælleslokale. Det er et stort hit blandt de unge, fordi de oplever det som hyggeligt og uformelt. UKHome har andre tilbagevendende traditioner, som for eksempel æggejagt til påske, bålarrangement til Sankthans, sommerfest og udklædningsfester.

Løbeklubben og det større løbefællesskab

I kollegiet UKHome tog en beboer initiativ til en løbeklub, og den blev kickstartet ved, at den sociale vicevært meldte sig som den første deltager. Der er siden kommet flere unge til. De løber en gang om ugen, og tempoet tilpasses deltagerne. Deltagelse er uforpligtende, hvilket gør det fleksibelt. Løbeklubben har med hjælp fra fællesskabsværten søgt fondsstøtte til at købe startnumre til diverse løb, hvilket giver oplevelsen af at være en del af noget større.

Hverdagsaktiviteter i det nære fællesskab

Fællesskabende aktiviteter kan sagtens handle om helt almindelige hverdagsting, som alligevel skal klares. De kræver sjældent meget planlægning eller et fast antal deltagere.

Tag initiativet selv eller grib en spontan idé fra de unge - hjælp dem, hvis der kræver større planlægning. Hverdagsaktiviteterne giver anledning til at kigge ind i hinandens hverdagsliv. En tur i indkøbscentret kan fx vække nysgerrigheden ift. de andres madvaner og den slags hverdagsting.

Eksempler fra praksis

Fælles tur i supermarkedet gik op i en højere enhed

Fællesskabsværterne i Aalborg havde i begyndelsen svært med at opnå tilslutning til aktiviteter såsom bowling og restaurantture. Det viste sig, at en fælles tur til Bilka trak allerflest til. Indkøbsturene, som ellers ville være foretaget af bostøtten med den enkelte unge, er nu blevet til en fælles aktivitet, hvor de unge inspireres og spørger ind til hinanden om hverdagsnære ting.

'Make the kitchens great again'

På et gangmøde i kollegiet UKHome i Aarhus blev det bragt op, at køkkenerne var dårligt indrettede og beskidte. Det førte til initiativet 'Make the kitchens great again' koordineret af den sociale vicevært og fire unge i indsatsen. Gruppen inviterede øvrige beboere ind i arbejdet med at male, rydde op, smide ud og indrette. Aktiviteten gav de unge en følelse af indflydelse på kollegiet.

Individuelle aktiviteter der skaber forbindelse til fællesskab

En del af dit arbejde som fællesskabsvært handler om at skabe en tryk relation til de enkelte unge og derigennem bygge bro til det nære fællesskab og lokalsamfund.

For unge, som har svært ved at nærme sig fællesskabet, kan aktiviteter mellem kun den unge og dig være med til at understøtte den unges deltagelse i fællesskabet. Det er også gennem de nære møder med den enkelte unge, at du får indblik i den unges trivsel.

Eksempler fra praksis

Uformelle gåture kan blive det første skridt ind i fællesskabet

Flere steder går fællesskabsværter ture med enkelte unge, som har svært ved at indgå i de fælles aktiviteter, og som har brug for at opbygge en tryk relation til fællesskabsværten. På turene kan de snakke om løst og fast og om, hvad der er udfordrende ved de fælles aktiviteter, og hvordan det kan blive nemmere – fx i form af at ændre ved rammerne for konkrete aktiviteter.

Værkstedarbejde som et første møde med fællesskabsværten og huset

Fællesskabsværten i kulturhuset INSP! i Roskilde har i forbindelse med indflytning inviteret nye beboere (unge i indsatsen) med i værkstedet for at bygge fx en hylde til deres bolig. Aktiviteten foregår én-til-én og kan være en trædesten til de andre aktiviteter i huset, da den unge bliver tryk ved fællesskabsværten og brugen af kulturhuset.

Udflugter der bygger bro til verden udenfor

Det kan noget særligt at være på tur sammen i forhold til at skabe bekendtskaber og danne relationer. Samtidig kan det være udfordrende at deltage i, fordi det er mere vanskeligt at trække sig undervejs - derfor kan det være en god idé at sikre fleksibilitet for de unge, der oplever det som en udfordring.

Det er en type aktivitet, der skaber sammenhold og rigtig gode forudsætninger for at lære nogen, man ikke har haft så meget med at gøre, bedre at kende. Men det er også mere forpligtende og kræver planlægning af både dig og de unge.

Eksempler fra praksis

Hyttetur som fælles udebane

De unge i Aarhus ønskede – efter en coronanedlukning i 2021 - at tage på hyttetur for at blive rystet sammen. På turen var de fælles om at være i uvante omgivelser, hvor ingen var på hjemmebane. Turen er siden blevet til en årlig tradition med spil, bålhygge, strandture, madlavning og EM-fodbold. De har brugt en spejderhytte ikke så langt fra kollegiet, så det har været muligt at tage hjem, hvis behovet skulle opstå.

Cafébesøg med brætspil og som brobygning til lokale foreninger

I Faaborg inviterede fællesskabsværten de unge på cafébesøg til brætspil og kakao. Mange har siden haft lyst til at deltage, og fællesskabsværten koordinerer fra gang til gang ved at skrive ud på sociale medier. Det har vist sig at være en god anledning til at møde lokalmiljøet, fordi fællesskabsværten under cafébesøgene også taler om muligheder for at deltage i lokale foreningsfællesskaber gennem det lokale frivilligcenter.

Events der inviterer omverdenen ind

Har I adgang til et areal, der egner sig, kan I invitere omverdenen ind til arrangementer, som de unge synes er vigtige, spændende eller hyggelige.

Det vil typisk være større arrangementer, der kræver noget ekstra, og her er det vigtigt, at de unge er en bærende del af arrangementet. Til gengæld kan den åbne invitation give de unge en oplevelse af at have betydning for lokalmiljøet.

Eksempler fra praksis

Pølsevognsaften en kold novemberaften varmede op for nye relationer

I Aalborg arrangerede de unge sammen med fællesskabsværterne en pølsevognsaften med pølser, sodavand, bål og juletræ, hvor de også inviterede andre unge fra lokalmiljøet. På trods af kolde omstændigheder en novemberaften deltog både lokale studerende og de unge i projektet. Arrangementet lagde fundamentet for nye relationer på kryds og tværs af unge.

Open mic-aften i Roskilde

Der er tradition for, at de unge, som bruger kulturhuset INSP! i Roskilde, selv tager initiativ til at holde en open mic-aften, hvor man kan lave standup, spille musik, læse et digt op eller noget helt fjerde – på alle niveauer. Det er en måde at vise noget af sig selv på og en anledning til at invitere andre, der betyder noget for én. Open-mic-aften giver et rum til at blive anerkendt for noget andet end skole eller job, og de unge kan her være stærke sammen i deres sårbarhed.

Hvem er vi?

SUS er et socialt udviklings- og videnshus. Vi udvikler nye, stærke sociale løsninger i tæt samspil med borgere og professionelle. Vi står på en stærk faglighed, når vi designer og faciliterer sociale forandringer for at give de bedste livsbetingelser for mennesker i socialt udsatte og sårbare positioner – både børn, unge og voksne.

VELUX FONDEN arbejder for at forbedre menneskers liv og handlemuligheder i et demokratisk og bæredygtigt samfund ved at støtte bl.a. indsatser inden for sociale forhold og voksenlivets overgange.

Hjem til Alle er en alliance af 22 partnere på tværs af sektorer, der arbejder sammen om at stoppe hjemløshed blandt unge i Danmark. Konkret arbejder vi for at sikre alle unge adgang til bolig, støtte og fællesskab.

De fem kommuner i projektet - **Aarhus, Roskilde, København, Faaborg-Midtfyn og Aalborg** - har alle arbejdet med at hjælpe unge i eller i risiko for hjemløshed ind i en bedre tilværelse gennem Housing First-baserede indsatser, og herunder ved at købe bolig, støtte og fællesskab.